

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ่ จำกัด
และสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเต๋ย จำกัด จังหวัดเชียงใหม่
Economic and Social Situation of Cooperative Members: A Case studied Maetho and
Buak Tuei Agricultural Cooperatives, Royal Projects, in Chiang Mai Province

พิมพ์ชนก สังข์แก้ว* เบนจวรรณ จันทร์แก้ว และนารินจง วงศ์อุต

Phimchanok Sangkaew*, Benchawan Jankaew and Narinjong Wongaud

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เลขที่ 63 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
Faculty of Economics, Maejo University 63, Nongharn, Sansai District, Chiang Mai, 50290 Thailand
Corresponding Author, e-mail: pimnok999@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านครัวเรือน บริบทด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกสหกรณ์ ตัวอย่างในการศึกษาคือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้ง 2 แห่ง จำนวน 157 คน ตลอดจนใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยผลการศึกษา พบว่า สมาชิกสหกรณ์มีจำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 3 แปลง มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 8 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการปลูกผัก ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม พบว่าส่วนใหญ่ มีรายได้ 25,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป และมีรายจ่ายครัวเรือนต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายจากการเพาะปลูก ส่วนนอกภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์ และพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม สมาชิกส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน โดยส่วนใหญ่กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน ด้านเงินออมพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม และประสบปัญหาอุปสรรคคือ ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จากการศึกษาพบว่าสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้ง 2 แห่ง มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัย เช่น ลักษณะการใช้ที่ดิน ที่ตั้งและระดับความสูงของพื้นที่และบทบาทของสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่ได้ใช้ประกอบการพิจารณาการส่งเสริมการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมกับสหกรณ์ทั้ง 2 แห่ง และใช้ข้อมูลประกอบการจัดโครงการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม เช่น การพัฒนาด้านการผลิต การตลาด และการจัดทำบัญชี ต่อไป

คำสำคัญ : สหกรณ์การเกษตร โครงการหลวง สภาพเศรษฐกิจและสังคม

Abstract

The objectives of this research was to study background information of the cooperative members' households, their Economic and social contexts, and problems and obstacles they were facing. The study sample was 157 members from two agricultural cooperatives. Data was collected by using Questionnaire Descriptive statistics (frequency, percentage, and mean) were used to analyze collected data. The study results showed that, on average, the cooperatives members had 3 plots of land, occupied land in total of 8 rais, and planted mostly vegetables. Regarding their financial situation, the study results showed that majority of the cooperative members were earning more than 25,000 baht a month, while having monthly household expenses less than 10,000 baht a month, which mostly was spent on agricultural cultivation. Then the rest was spent on unrelated agricultural expenses, which were mostly food and drink. Most of the members were members of a Village Fund and Saving group, while not joining any social group. Most of the members were in debt to village funds and had no saving. The major obstacle to agricultural success were lacking of water source. In summary, the cooperatives

members had different financial situations and group enrollment, influenced by various factors such as their land utilization, height of their lands, and roles of their cooperatives. The findings from this study will be helpful for any agents involving in the operation of the two cooperatives, and will result in more effective support for the cooperative members in agricultural production development, marketing, and accounting.

Keywords: Agricultural cooperative, Royal project, Economic and Social situation

บทนำ

จากปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีบทบาทในการร่วมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูง โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่สูงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสในการเข้าถึงวิทยาการในด้านการพัฒนาอาชีพ การผลิตและการตลาด ประกอบกับจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2540 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาคธุรกิจหลายประเภท ซึ่งทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เริ่มให้ความสนใจและความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน ในรูปของการทำกิจกรรมของชุมชน โดยการจัดตั้งเป็นรูปแบบของธุรกิจชุมชน (Kachornkittiya, 2007) โดยปัจจุบันมีการจัดตั้งสหกรณ์โครงการหลวงกระจายในพื้นที่ภาคเหนือกว่า 50 แห่ง มีสมาชิกกว่า 8,316 คน (Ban Muang daily newspaper, 2015) ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สมาชิกในพื้นที่โครงการหลวง เป็นค่าก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์เพื่อเป็นสำนักงาน ค่าจัดจ้างพนักงานเพื่อช่วยเหลืองานสหกรณ์ และโครงการที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการและดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อันจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม (Royal Project Foundation, 2012a)

สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่เฒ่า จำกัด จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2550 ตั้งอยู่ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่เฒ่าซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ตามแนวนโยบายส่งเสริมอาชีพการเกษตรแผนใหม่เพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น และการลดใช้สารเคมีในกะหล่ำปลี ลักษณะที่ตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่เฒ่า ครอบคลุม 4 หมู่บ้าน ในอำเภอฮอดและอำเภอแม่แจ่ม (Royal Project Foundation, 2012b) ปัจจุบันได้มีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมในพื้นที่ สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่เฒ่า จำกัด มีสมาชิกจำนวน 185 คน โดยสมาชิกได้รับการส่งเสริมให้ปลูกผักเมืองหนาว ผลไม้เมืองหนาวและไม้ดอกไม้ประดับ และได้รับคัดเลือกให้เป็นสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์ปี พ.ศ. 2557 (Chiang Mai Provincial Cooperative office, 2012)

สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด จัดทะเบียนวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554 อยู่ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 66 คน เป็นหนึ่งในสหกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ด้านปัจจัยการผลิตและการตลาด เกี่ยวกับการปลูกกุหลาบตัดดอกซึ่งปลูกกันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ของสหกรณ์โครงการหลวง โดยบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์คือส่งผลผลิตจำหน่ายให้แก่โครงการหลวง ภายในและต่างประเทศ โดยในปี 2557 สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด ได้รับคัดเลือกเป็นสมาชิกสหกรณ์ดีเด่นเช่นกัน (Chiang Mai Provincial Cooperative office, 2012)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้งสองเป็นสหกรณ์ต้นแบบที่มีความโดดเด่นกว่าสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงอื่นๆ เนื่องจากมีการดำเนินธุรกิจครบวงจร ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจรวบรวมผลผลิตและธุรกิจแปรรูปผลผลิต ซึ่งมีผลการดำเนินงานธุรกิจที่ดีและสมาชิกมีส่วนร่วมในธุรกิจต่างๆ ของสหกรณ์ฯ ในระดับสูง

เพื่อให้ความร่วมมือการส่งเสริมและพัฒนางานสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงดำเนินการด้วยความเข้มแข็งและต่อเนื่อง จึงมีการศึกษาข้อมูลสมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวง ทั้ง 2 แห่ง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงและเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองสหกรณ์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์
2. เพื่อศึกษาบริบทด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการเพิ่มรายได้และโอกาสของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาในประชากร โดยได้ข้อมูลสมาชิกจากสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวง ดังนี้ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด จำนวน 167 คน และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด จำนวน 61 คน รวมทั้งสิ้น 228 คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยให้เจ้าหน้าที่วิจัยและนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกสหกรณ์การเกษตรฯ แต่เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด ครอบคลุมพื้นที่จำนวนมากทั้งสองอำเภอ กล่าวคือ ทั้งเขตพื้นที่อำเภอฮอดและอำเภอแม่แจ่ม ของจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งสมาชิกสหกรณ์ประกอบด้วยหลายชนเผ่า จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด นั้น การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างการเปลี่ยนถ่ายคณะกรรมการดำเนินงานชุดใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสานงานเพื่อมาให้อข้อมูล

ทั้งนี้เมื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยสามารถนำแบบสอบถามมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 157 คน ประกอบด้วยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด จำนวน 130 คน และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด จำนวน 27 คน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้แบบสำรวจในการศึกษาข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ปี 2558

ส่วนที่ 2 ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ส่วนที่ 3 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

ส่วนที่ 4 ความสามารถในการออมของครัวเรือน

ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคขัดขวางแนวทางการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และขยายโอกาส ของครัวเรือนเกษตรกร

การศึกษาทั้ง 5 ส่วนใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์สมาชิกสหกรณ์การเกษตร

ตลอดจนการสังเกตสภาพการณ์ของครัวเรือนสมาชิกไปพร้อมๆ กัน

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมโดยแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติด้านสังคมศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผล

จากการศึกษา ด้านข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้งสองแห่ง พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงโดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.5 และเพศหญิง ร้อยละ 39.5 อายุเฉลี่ย 45 ปี โดยอายุต่ำสุด 23 ปี และอายุสูงสุด 80 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 24.5 รองลงมาคือ ไม่ได้ศึกษา ร้อยละ 23.9 ประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 17.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 12.9 ประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.3 อาชีวศึกษา ร้อยละ 7.8 และอุดมศึกษา ร้อยละ 3.2 มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5 คน ปี โดยมีจำนวนต่ำสุด 1 คน และจำนวนสูงสุด 12 คน มีจำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 3 แปลง มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 8 ไร่ ลักษณะการใช้ที่ดินของสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ปลูกผัก ร้อยละ 66.9 รองลงมาคือ ปลูกข้าว ร้อยละ 34.5 และปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น ร้อยละ 26.1 ปลูกไม้ดอก ร้อยละ 19.1 และปลูกพืชไร่ ร้อยละ 8.9 สำหรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.8 เป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น และมีเพียง ร้อยละ 3.2 ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจ ส่วนการรวมกลุ่มทางสังคมพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.2 ไม่ได้เป็นสมาชิกการรวมกลุ่มทางสังคมและมีเพียงร้อยละ 33.8 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมซึ่งได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม พบว่า สมาชิกสหกรณ์โครงการหลวงส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.0 และรายจ่ายครัวเรือนต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.0 โดยจำแนกเป็นรายจ่ายในภาคการเกษตรจากรายการที่ 1 พบว่า เป็นค่าใช้จ่ายจากการเพาะปลูก เฉลี่ย 77,243 บาท และจากการปศุสัตว์ เฉลี่ย 12,547 บาท โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อันดับ 1 คือ ค่าปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เฉลี่ย 40,517 บาท รองลงมาคือ ค่าขนส่งและการตลาด เฉลี่ย 26,091 บาท และอันดับ 3 คือ ค่าจ้างแรงงาน เฉลี่ย 20,479 บาท ในส่วนรายจ่ายนอกภาคเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม เฉลี่ย 57,058 บาท ค่าเล่าเรียนบุตร เฉลี่ย 30,118 บาท และค่ารักษาพยาบาล เฉลี่ย 12,088 บาท (จากรายการที่ 2)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครัวเรือนโดยภาพรวม จำแนกตามรายจ่ายในภาคการเกษตร ปี 2558 (n=152 ราย)

ประเภทรายจ่าย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
รายจ่ายในภาคการเกษตร				
รายจ่ายจากการเพาะปลูก	1,780	550,000	77,243	84165.491
รายจ่ายจากปศุสัตว์	1,000	100,000	12,547	22846.720
รายจ่ายตามประเภทในภาคเกษตร				
ค่าจ้างแรงงาน	900	170,000	20,479	30133.959
ค่าวัสดุและอุปกรณ์ทางการเกษตร	200	250,000	12,074	25751.335
ค่าปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1,470	298,520	40,517	50161.402
ค่าแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	4,000	10,000	7,000	4242.640
ค่าขนส่งและการตลาด	300	360,000	26,091	61883.908
ค่าอื่นๆ ได้แก่ ค่าบรรจุภัณฑ์สินค้า	200	68,000	6,650	12161.640

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยรายจ่ายของครัวเรือนโดยภาพรวม จำแนกตามรายจ่ายนอกภาคการเกษตร ปี 2558 (n=152 ราย)

ประเภทรายจ่าย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ประเภทรายจ่าย				
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	1,200	1,200,000	57,058	107707.783
ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์	200	182,500	10,746	21734.083
ค่าเครื่องนุ่งห่ม	300	60,000	6,785	8129.497
ค่าเล่าเรียนบุตร	340	312,000	30,118	52993.737
ค่ารักษาพยาบาล	60	150,000	12,088	24858.347
ค่าสหกรณ์การเกษตรและท่องเที่ยว	1,000	80,000	11,015	14889.368
ค่าสุรา บุหรี่และการพนัน	300	120,000	7,914	14477.121
ค่าอื่นๆ ได้แก่ ค่าผ่อนสินค้า	700	73,000	14,525	21471.143

สำหรับภาระหนี้สินพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 82.2 มีเพียงร้อยละ 17.8 ที่ไม่มีภาระหนี้สิน โดยส่วนใหญ่กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ สหกรณ์ โดยมูลค่าหนี้สินพบว่า สมาชิกสหกรณ์มีภาระหนี้สินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เฉลี่ย 184,625 บาท รองลงมา คือ ธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสิน เฉลี่ย 109,473 บาท สหกรณ์ เฉลี่ย 81,411 บาท กองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ย 75,462 บาทและอื่นๆ เฉลี่ย 36,068 บาท โดยมีเหตุผลในการกู้ยืมคือภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและรายได้ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 74.8 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม ร้อยละ 63.5 และมีเงินออมเพียง ร้อยละ 36.5 ด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการขีดขวางการเพิ่มรายได้ พบว่า อันดับ 1 คือ ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.95 รองลงมาคือ ปัญหาไม่มีที่ดิน ที่ดินไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.90 และราคาผลผลิต ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.88

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน บริบทด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการเพิ่มรายได้และโอกาสของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งผลการศึกษพบว่าสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้งสอง ตั้งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า ม้ง และกระเหรี่ยง โดยมีลักษณะการใช้ที่ดินทางเกษตรที่แตกต่างกันออกไป ตามที่ตั้งของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและระดับความสูงของพื้นที่ กล่าวคือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัดส่วนใหญ่เพาะปลูกผักและผลไม้เมืองหนาวในโรงเรือน ส่วนสมาชิกสหกรณ์โครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัดส่วนใหญ่จะปลูกไม้ดอก ได้แก่ กุหลาบและเบญจมาศ ซึ่งสมาชิกของทั้งสองสหกรณ์มีรายได้สูง คือ เฉลี่ยมากกว่า 25,001 บาท ต่อปี โดยในรายละเอียดพบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด มีรายได้เฉลี่ยต่อปีสูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการ ปี พ.ศ.2548 ของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่กล่าวว่าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ตั้งอยู่ในระดับความสูงที่ต่ำ (บวกเตี้ย) จะมีรายได้สูงกว่าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ตั้งอยู่ในระดับความสูงที่สูง (แม่โถ) แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ในระดับความสูงที่ต่ำ มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและภาระหนี้สินสูงกว่าสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถเช่นกัน (Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, 2005) สำหรับปัญหาอุปสรรคนั้นพบว่า ไม่สอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการ ปี พ.ศ. 2548 ของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่กล่าวว่าปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ได้แก่ ปัญหาโรคและแมลง ราคาสินค้าเกษตร และการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการเพิ่มรายได้ของสมาชิกได้แก่ ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การไม่มีที่ดิน ที่ดินไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพและราคาผลผลิต

สรุป

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้งสองมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนค่อนข้างสูง คือ 25,001 บาทต่อปี แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่ามีการค่าใช้จ่ายและภาระหนี้สินที่สูงเช่นเดียวกัน ซึ่งในรายละเอียดก็พบว่าทั้งสองสหกรณ์มีปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ระดับความสูงที่ตั้ง ชนเผ่า ชนิดของพืชที่ปลูก เป็นต้น แม้สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงทั้งสองแห่งเคยได้รับคัดเลือกเป็นสหกรณ์ที่มีผลดำเนินการดีเด่น แต่อย่างไรก็ตามกลับพบปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อสมาชิกสหกรณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อปริมาณน้ำสำหรับทำการเกษตรของสมาชิก ปัญหาด้านที่ดิน และความสามารถในการดำเนินงานของคณะกรรมการสหกรณ์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเข้าพื้นที่เพื่อติดตาม ประเมินผลและรับฟังปัญหาของสมาชิกสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกและนำไปหาแนวทางในการสนับสนุนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่โถ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ไปด้วยดี คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำงานวิจัยฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

- Ban Muang daily newspaper. (2015). *Cooperative development in 51 Royal Project Development Center areas* [online]. Retrieved September 2, 2016, from: <http://www.banmuang.co.th/news/bangkok/34244> .
- Chiang Mai Provincial Cooperative office. (2012). *Annual Report 2012* [online]. Retrieved September 14, 2016, from: <http://webhost.cpd.go.th/cmcoop/download/report%202555/13.pdf>.

- Faculty of Agriculture, Chiang Mai University. (2005). *A final report on social and economic situations of agriculturists in Royal Project Development Center areas, 2005*. Chiang Mai: Faculty of Agriculture, Chiang Mai University (in Thai).
- Kachomkittiya, N. (2007). Community Enterprises Management: Effective means to Sustainable Success. *Journal of Yala Rajabhat University*, 2(2), 150-162. (in Thai).
- Royal Project Foundation. (2012a). *Organization information* [online]. Retrieved August 25, 2016, from: <http://www.royalprojectthailand.com/about>.
- Royal Project Foundation. (2012b). *Maetho Royal Project Development Center* [online]. Retrieved August 25, 2016, from: <http://royalprojectthailand.com/maetho>.